

Hoofstuk 12

Johannes Chrysostomos

12.1 Sy lewe

Chrysostomos is in Antiochië gebore in 349 n.C. Teen die tyd van sy sterwe op 14 September 407 was die wêreld reeds so aan die verander dat die Christendom, alhoewel nie die dominante godsdiens nie, wel aan die toeneem was. In dieselfde tyd het die Christendom 'n stryd gehad teen die ou heidense godsdiens, die keiserkultus en die Judaïsme. Elkeen van hierdie godsdiens het 'n mate van aanhang gehad in die gedagtes en lewe van die mense van daardie tyd (Mayer & Allen 2000:3). In die stede waar die Christendom wel 'n groot aanhang gehad het, was dit 'n godsdiens gekenmerk deur sinkretisme. Volgens Douglas *et al* (1989:368) het die Christene soms die heidense mitologie, rites en feeste met die van die Christendom verenig ter wille van getalle.

Teen die vierde eeu na Christus het die oproep tot askese (selfverloëning deur onttrekking aan die wêreld) baie aantreklik geword vir die Christene, en in hierdie tyd was daar 'n dramatiese toename in die getal manne en vroue wat hulle onttrek het aan die sekulêre wêreld, en as monnike en nonne in afsondering gaan leef het (Mayer & Allen 2000:3). Dit is in hierdie wêreld waarin Chrysostomos geleef het. Daar is ooreenstemming by geleerdes dat sy moeder ten minste 'n Christen was en sy vader 'n suksesvolle bevelvoerder in die Romeinse weermag (Mayer & Allen 2000:4). Onder Meletius studeer hy in die teologie, en word in 371 biskop in Antiochië (Douglas *et al* 1989:92). Deur sy lewe is hy tweemaal verban as gevolg van die feit dat hy nie sinkretisme geduld het nie, en soms baie onverdraagsaam was teenoor die wat dit toegepas het (Douglas *et al* 1989:92). Hy het gesterf as banneling, maar sy teologie en prediking is van vroeg af al as 'n standaard in die patristiek gereken.

Die naam Chrysostomos kan vertaal word met "goue mond", moontlik as gevolg van sy goed deurdagte, ooredende prediking (Douglas *et al* 1989:92).

12.2 Chrysostomos se kommentaar op die brief van die apostel Paulus aan die Romeine (Homilie XIV)

XIV 4

δ' "Οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς." (Rom. 8:18)

Ἐν μὲν γὰρ τοῖς προτέροις τὴν τῶν ἡθῶν διόρθωσιν ἀπαιτεῖ τὸν πνευματικὸν, ἐν οἷς ἔλεγεν· Οὐκ ὀφείλετε κατὰ σάρκα ζῆν· οἶον, ἵνα ἐπιθυμίας ἵνα ὀργῆς, ἵνα χρημάτων, ἵνα κενοδοξίας, ἵνα βασκαίας περιγίνηται ὁ τοιοῦτος· (PCC 60; 1862: 529)

Vertaling

"Die lydinge van die teenwoordige tyd is nie werd om opgeweeg te word teen die heerlikheid wat in ons geopenbaar sal word nie". In die voorafgaande eis hy van die geestelike mens die herstel van sy gewoontes, waarin hy sê: Julle is nie skuldenaars om na die liggaam te lewe nie. So een moet bo begeertes, woede, goud, selfverheerliking, haatdraendheid wees.

Kommentaar

Chrysostomos lewer kommentaar op Romeine 8:18 - Οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς (*"Die lydinge van die teenwoordige tyd is nie werd om opgeweeg te word teen die heerlikheid wat in ons geopenbaar sal word nie"*).

Wat word bedoel met: τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ (*die lydinge van die teenwoordige tyd*)? Vir Chrysostomos is die skepping nie alleen die letterlike materiële skepping nie (Van Bavel 1990:31). Dit sluit ook die mens in. In hierdie wêreld het die mens verdrukking (τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ). Chrysostomos wys daarop dat dit gaan oor die omringende skepping wat nie 'n siel het nie (dit is die aardse dinge wat ter wille van die mens gemaak is – Michel

1966:202). Saam met die mens deel die skepping in die verdrukking van die mens (die een wat 'n siel het) (In Ep. Ad Rom. 14, 4-6). Hierdie dinge weeg egter nie op teen die heerlijkheid wat wag nie (πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς). Daarom moet die teks volgens Van Bavel met verwysing na die toekomstige heil uitgelê word (Van Bavel 1990:31). Dit beteken dat die hele skepping volgens hierdie teks uitsien na die onverganklikheid wat sal wees aan die einde van die dae. Dit wat laer is as die mens (die skepping) het ook deel aan die onverganklikheid saam met die mens (Van Bavel 1990:31). Die mens wat gerig is op die toekomstige dinge is τὸν πνευματικόν ('n geestelike mens). Die geestelike mens is nie skuldig om na die begeertes van die liggaam te lewe nie, maar om sy lewe ooreenkomstig die toekomstige (ewige) in te rig (Michel 1966:201). Hierdie aarde word gekenmerk deur lyding, maar die toekomstige deur verheerliking. Daarom sien die nuwe mens uit na die heerlijkheid wat geopenbaar (ἀποκαλυφθῆναι) sal word (Michel 1966:202), terwyl hy sy aardse lewe inrig om dit werd te mag wees (Michel 1966:202).

Ὅταν γὰρ δεῖξη μείζονα τὰ ἔπαθλα τῶν πόνων, καὶ προτρέπει μείζονως, καὶ οὐκ ἀφήσει μέγα φρονεῖν, ἅτε νικωμένους τῇ τῶν στεφάνων ἀντιδόσει. Καὶ ἀλλαχοῦ μὲν φησι· Τὸ γὰρ παραυτίκα τῆς θλιψεως καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρους δόξης κατεργάζεται. (PCC 60; 1862: 529)

Vertaling

Want nadat hy gewys het dat die belonings meer is as die arbeid, moedig hy (hulle) meer aan, maar tog laat hy hulle nie toe om hoogmoedig te wees nie, omdat hulle steeds tekortskiet aan die krone wat Hy hulle sal gee. En op 'n ander plek sê hy: "Want ons ligte verdrukking, wat van korte duur is, bewerk 'n meer ewige gewig van heerlijkheid."

Kommentaar

Τὸ γὰρ παραυτίκα τῆς θλίψεως καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται (*En op 'n ander plek sê hy: "Want ons ligte verdrukking, wat van korte duur is, bewerk 'n meer ewige gewig van heerlijkheid).* Die teenwoordige tyd is die aardse bedeling, die tyd wat nog oor is voor die wederkoms van Christus. En al is die Christene van die vloek van die sonde en die vloek van verganklikheid verlos, is hulle gedurende hulle lewe op aarde nog aan die gevolge van die sonde en die verganklikheid onderwerp (Jonker 1976:121). Daarom kom die oproep om hulle te onderwerp aan die gedagte dat die verdrukking (τῆς θλίψεως) van korte duur sal wees. βάρος laat mens dink aan 'n skaal waarop gewigte teenoor mekaar opgeweeg word (Jonker 1976:121). Bauer *et al* (1952:133) verwys na die gebruik van die woord βάρος by Paulus in Romeine 8 en verstaan dit in terme van die juk van die sonde wat op die skepping en op die mens rus. Michel (1966:202) verstaan die sinsnede as 'n verwysing na die skepping in die geheel, wat vir die gelowige nie kan opweeg teen die grootheid wat kom nie. Dit beteken vir hom egter nie dat die mens koud teenoor die skepping staan nie, maar juis omdat die skepping die gawe uit die hand van God is, is die mens veronderstel om die skepping met deernis te bejeën, omdat die mens self weet hoe dit is om aan die verganklike te kleef (Michel 1966:203).

Οὐδε γὰρ ἀπλῶς τέθεικε, Τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, ἀλλ' ἵνα δείξῃ οὐχὶ ποιότητι μόνον, ἀλλὰ καὶ ποσότητι νικῶσαν ἐκείνην. (*PCC 60; 1862: 529)*

Vertaling

Want hy het nie bloot die verdrukking van die teenwoordige tyd voorgehou nie, maar hy wys dat dit nie in hoeveelheid alleen is nie, maar ook in waarde, dat daardie (lewe) hierdie oortref.

Kommentaar

ἀλλὰ καὶ ποσότητι νικῶσαν ἐκείνην - daardie lewe oortref hierdie een in waarde. ποσότητι (ποσότης) verwys na die grootheid en die waarde van die lewe na die aardse een vir die Christene. Klemens van Rome gebruik hierdie woord in 1 Klemens 35:3, om te verwys na die waarde of koste van die ewige in teenstelling met die tydelike (Bauer et al 1952:701). Die kerkvaders het etlike kere oor die magteloosheid van die mens teenoor die grootheid van die kosmos geskryf. Maar vir Chrysostomos, soos die ander kerkvaders het die aarde, hoewel dit vir die gelowige 'n bron van verbasing was wat die grootheid van God beklemtoon het, niks meer as die tydelike woonplek van die geestelike mens nie. Dit is volgens die webblad www.ccel.org/fathers/NPNF1-11/ die rede waarom so baie maal geredeneer word dat die kerkvaders geen waarde aan die skepping geheg het nie. Die kerkvaders het nie die skepping en die kosmos as onbelangrik gesien nie, maar beslis minder belangrik as die hemelse (www.ccel.org/fathers/NPNF1-11/). Chrysostomos glo self die hemelse is οὐχὶ ποιότητι μόνον, ἀλλὰ καὶ ποσότητι νικῶσαν ἐκείνην (nie in hoeveelheid alleen nie, maar ook in waarde ...oortref die toekomstige die teenwoordige – vry vertaal) (www.ccel.org/fathers/NPNF1-13/part-01.htm).

Ἐπαίρων δὲ καὶ ἐτέρως τὸν ἀκροατὴν, καὶ ἀπὸ τῆς κτίσεως ἐξογκοῖ τὸν λόγον, δύο κατασκευάζων διὰ τῶν λεχθήσεσθαι μελλόντων, καὶ ὑπεροψίαν τῶν παρόντων, καὶ ἐπιθυμίαν τῶν μελλόντων. καὶ τρίτον μετὰ τούτων, μᾶλλον δὲ πρῶτον, τὸ δεῖξαι πῶς περισπούδαστον τῷ Θεῷ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἐστὶ, καὶ ἐν ὅσῃ τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν ἄγει τιμῇ. (PCC 60; 1862: 529)

Vertaling

En om die hoorder aan te moedig in 'n ander (rigting), gee hy 'n prominente plek aan die woord deur die (noem van die) skepping, deur twee sake wat hy gaan aanspreek te benadruk: die onbelangrike van die teenwoordige dinge, en die

begeerte na die toekomstige dinge. 'n Derde langs hierdie, maar eerder die eerste, (is) die aanwysing hoe die menslike geslag versorg word deur God, en in hoe 'n eervolle staat Hy ons natuur beskou.

Kommentaar

Volgens Chrysostomos het God die menslike natuur in 'n eervolle staat geskep (Kaczynski 1975:618). Dit beteken dat Chrysostomos die skeppingsverhaal interpreteer dat die skepping ten bate van die mens geskep is (Kaczynski 1975:618). Omdat die hemelse ook ter wille van die geestelike mens geskep is, kan die mens eerder uitsien na daardie bedeling. Die ὑπεροψίαν τῶν παρόντων (*onbelangrike van die teenwoordige dinge*) beteken vir Chrysostomos die uitsien na die toekomstige, wat hy vinnig tegemoetgaan (Kaczynski 1975:618). Die skepping is laer as die mens (Van Bavel 1990:31), maar dwing die mens om aan God te dink as die mens na die mooiheid van die skepping kyk (Kaczynski 1975:618).

Ἡ γὰρ ἀποκαταδὸκία τῆς κτίσεως, φησὶ, τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἰῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται. Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἔκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι.

Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτον ἐστίν· Ἡ κτίσις αὕτη σφόδρα ὠδίνει, ταῦτα ἀναμένουσα καὶ προσδοκῶσα τὰ ἀγαθὰ, ἅπερ εἰρήκαμεν νῦν. ἀποκαταδοκία γὰρ ἡ σφοδρὰ προσδοκία ἐστίν. Ὡστε δὲ ἐμφαντικώτερον γενέσθαι τὸν λόγον, καὶ προσωποποιεῖ τὸν κόσμον ἅπαντα τοῦτον· ἅπερ καὶ οἱ πρόφῆται ποιοῦσιν, ποταμοὺς κροτοῦντας χερσὶν εἰσάγοντες, καὶ βουνοὺς ἀλλομένους, καὶ ὄρη σκιρτῶντα· οὐχ ἵνα ταῦτα ἐμψυχα εἶναι νομίσωμεν, οὐδ' ἵνα λογισμὸν τινα δῶμεν αὐτοῖς, ἀλλ' ἵνα τὴν ὑπερβολὴν μάθωμεν τῶν ἀγαθῶν, ὡς καὶ τῶν ἀναισθήτων αὐτῶν καθικνουμένην...

Τὶ ἐστὶ, Τῆ ματαιότητι ἢ κτίσις ὑπετάγη; Φθαρτὴ γέγονε. Τίνος ἐνε=
κεν καὶ διὰ τί; Διὰ σὲ τὸν ἄνθρωπον. Ἐπειδὴ γὰρ σῶμα ἔλαβες θνη=
τὸν καὶ παθητὸν, καὶ ἡ γῆ κατάραν ἐδέξατο καὶ ἀκάνθας ἤνεγκε καὶ
τριβόλους.(PCC 60; 1862: 530)

Vertaling

Want die skepping wag met groot verwagting, sê hy, op die openbaring van die seuns van God, om aangewys te word. Want die skepping is aan verganklikheid onderwerp, nie gewillig nie, maar deur Hom wat dit onderwerp het in die hoop. Wat hy sê is die volgende: Die skepping self is in die midde van lyding, terwyl dit wag en uitsien na die goeie waarvan ons nou gepraat het. Want “groot verwagting” bedoel om intensief te verwag. En so word die woord benadruk en hy verpersoonlik hierdie wêreld. So het die profete ook gedoen, toe hulle die strome beskryf het as besig om hande te klap, en heuwels wandelend, en berge wat spring. Ons moet hulle nie reken dat hulle lewend is nie, ook moet ons nie enige redeneringsvermoë aan hulle toeken nie, maar die grootheid van die gawes kan ons (daaruit) leer, so groot dat dit die dinge sonder gevoel ook pas...

Wat is: “Die skepping is aan die verganklikheid onderwerp”? Dit het sterwend geword. Wat het dit veroorsaak, en deur wat? Deur jou, o mens! Want sedert jy ‘n sterflike liggaam geneem het, en ly, het die aarde ook ‘n vloek ontvang, en het dit dorings en distels voortgebring.

Kommentaar

Van Zyl *et al* (1993) merk op: “Die toekomsheerlikheid van God se kinders betrek God se ganse skepping. Laasgenoemde word poëties beskryf as ‘n lewende wese wat ‘uitsien’ (19) en ‘sug’ (22)”. Die *gespanne* of vurige *verwagting* van die ganse nie-menslike deel van God se skepping, lewend en nie-lewend, is eerstens *dat God bekend sal maak wie sy kinders is*. Op die oomblik is die gelowiges reeds die kinders van God (14–17), maar hulle is dit nog op verholde

wyse. Selfs hul sekerheid daarvan is nog 'n saak van geloof en nie van aanskoue nie (Van Zyl *et al* 1993). God gaan hul kindskap egter openlik bekend maak. Tweedens hunker die skepping egter ook na sy eie bevryding (20–22). Dit is totaal en intens betrokke by die mens, die kroon van God se skepping. Dit is soos 'n orkes wat vals speel omdat die dirigent, die mens, sy partituur byster geraak het (Van Zyl *et al* 1993).

Chrysostomos verwys na die gebruik van personifikasie by die Ou Testamentiese profete. Sy interpretasie van ἡ κτίσις is ontwyfelbaar korrek in beginsel, maar hy gee die gedagte van die skepping moontlik te wye interpretasie as hy die hele skepping by die verwagting betrek. Dit is meer waarskynlik dat die apostel Paulus die irrasionele skepping in gedagte het (plante, diere, voorwerpe). Die skepping is onderwerp aan die verganklikheid: dit is die wet van verrotting en dood, en word hier poëties beskryf as wagtende op die kinders van God. Die apostel Paulus bewys dat die skepping in dié toestand van verganklikheid beland het, nie vrywillig nie, maar deur die wil van God. Die toestand is egter nie finaal nie, en die skepping sug en verlang om self ook te deel in die heerlikheid wat aan die kinders van God beloof is (Schaff 1975:444).

Die skepping word deur Paulus verder gepersonifiseer as 'n skepping wat uitsien met reikhalsende verlange na die openbaring van die kinders van God (ἀποκαταδόκια γὰρ ἡ σφοδρὰ προσδοκία ἐστίν). Die gebruik van die woord ἀποκαταδόκια is interessant (Michel 1966:202). Die skepping wag as 't ware met 'n uitgestrekte nek (soos iemand wat in die vertes wil sien) na die openbaring van die kinders van God (Bauer *et al* 1952:92). Liddell & Scott (1990:86) gee die betekenis moontlikheid van “ernstige verwagting”. Omdat die verganklikheid van die skepping die direkte gevolg van die mens se val is, sien die skepping uit na die openbaring van God se kinders. Want ter wille van hulle sal ook die skepping deel in die nuwe lewe (Nygren 1965:241). Ons moet egter nie reken dat hulle lewend is nie (οὐχ ἵνα ταῦτα ἔμψυχα εἶναι νομίσωμεν), voeg

Chrysostomos by die woorde van Paulus in Romeine 8. Wat onder die woord ἔμψυχα verstaan word, het groot waarde vir die hele debat oor die mens se verantwoordelikheid teenoor die natuur. Die woord ἔμψυχα bestaan volgens Nygren (1965:241) uit 'n samestelling van die twee woorde ἐν + ψυχή. ψυχή word normaalweg met die betekenismoontlikheid van "siel" verbind. Dit kan egter ook lewende wesens, lewe of rede, lewe op aarde of die middelpunt van die mens se emosie beteken (Bauer et al 1952:902). Volgens die Bybelskrywers is net die mens die besitter van die ψυχή (Nygren 1965:241). Vir die heidense volke rondom Israel in die Ou Testamentiese tyd en die Romeinse politeïsme in die tyd van die Nuwe Testament was nie alleen die mens nie, maar ook die dinge rondom die mens begiftig met die psige van die oeroorsaak (Christelike Encyclopaedie II:283). Dit het gewoonlik bekend gestaan as die *genius loci* wat in die kosmologiese elemente werksaam is. Vir die antieke mens was die *genius loci* die gees van die beskermgod van voorwerpe (<http://www.culture.gr/2/21/212/21210a/e212ja19.html>). Dit is die gedagte van die *genius loci* wat die Christendom tereg volgens White (1967:1203) beveg het. Chrysostomos beveg in die vorige gedeelte die gedagte van die beskermgees van voorwerpe (Kaczynski 1975:619). Dit het beteken dat die skepping nie die voorwerp van aanbidding vir die Christendom was nie, maar gesien is as die geskenk uit die hand van die Skepper (<http://www.culture.gr/2/21/212/21210a/e212ja19.html>). Die skepping is vir Chrysostomos nie dood nie, maar nie draer van die menslike psige of die goddelike gees nie (<http://www.culture.gr/2/21/212/21210a/e212ja19.html>).

τέως μέντοι περὶ τῆς δουλείας αὐτῆς διαλέγεται, καὶ δείκνυσι τίνος ἔνεκεν τοιαύτη γέγονε, καὶ τὴν αἰτίαν ἡμᾶς τίθησι. Τὶ οὖν; ἐπηρέασται δι' ἕτερον ταῦτα παθοῦσα; Οὐδαμῶς· καὶ γὰρ δι' ἐμὲ γέγονεν.

Ὅτι καὶ αὐτὴ ἢ κτίσις ἐλευθερωθήσεται (Rom. 8:21)

Τί ἐστι, Καὶ αὐτή; Οὐχὶ σὺ μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ σοῦ ἐστι καταδεέστε=

ρον, καὶ μετέχει λογισμοῦ οὐδὲ αἰσθήσεως, καὶ τοῦτό σοι κοινωνήσει τῶν ἀγαθῶν.(PCC 60; 1862: 530)

Vertaling

Op hierdie tydstip praat hy oor die slawerny self, en wys om watter rede dit so geword het, en plaas ons as die oorsaak (daarvan). Wat dan? Ly dit ter wille van 'n ander se oorsaak? Geensins, want ter wille van my is dit gemaak.

“Sodat die skepping self verlos kan word...” (Rom. 8:21). Wat is (die skepping) self? Nie jy alleen nie, maar ook hy wat ondergeskik is aan jou, en wat deelneem, nie deur verstand nie, ook dit sal deel hê aan die goeie in jou.

Kommentaar

Na aanleiding van Paulus se kosmologiese begrip van die verdorwenheid van die skepping, verwys Chrysostomos na die oorsaak van die verganklikheid, en hou die mens verantwoordelik vir die val die skepping in die verderf (Nygren 1965:242). Dit stem ooreen met die vertelling van die sondeval van Adam en Eva soos in Genesis 3 beskryf word. Reeds daar het God gesê: “...vervloek is die aarde om jou ontwil; met moeite sal jy daarvan eet al die dae van jou lewe. Ook sal dit vir jou dorings en distels voortbring; en jy sal die plante van die veld eet.” (Gen. 3:17b-18). Vanaf die vertelling van die ontstaan van die skepping, die sondeval van die mens, die oorsaak van die sonde en die verbanning uit die tuin van Eden word daar deur die Bybelskrywers uitgegaan van die gedagte dat die skepping ter wille van die mens, en om sy genieting geskep is (Gispen 1974:150). Daarom deel die skepping saam met die mens in die vloek van Gen 3: 17v (Gispen 1974:150). Chrysostomos sluit aan by die opvatting van die Joods – Christelike skrywers dat die skepping om die mens se onthalwe goed gemaak is (Schaff 1975:444). Die vraag kom by hom op: Τὶ οὖν; ἐπηρέασται δι’ ἕτερον ταῦτα παθοῦσα; (*Wat dan? Ly dit ter wille van 'n ander se oorsaak?*). Οὐδαμῶς· καὶ γὰρ δι’ ἐμὲ γέγονεν (*Geensins,*

want ter wille van my is dit gemaak). Dit beteken egter nie dat die mens volgens Chrysostomos die besitter van die aarde is nie (Nowak 1974:621). Die mens is slegs bestuurder van die gawes van God. Daarom is die gawes vir Chrysostomos steeds iets om oor dankbaar te wees, alhoewel hy nie verlei wil word met die mooiklinkende woorde van die materiële nie (Nowak 1974:621). “*Ter wille van my is dit gemaak*” moet volgens Nowak (1974:621) verstaan word as ‘n verwysing na Genesis 1:26-28 waar die mens die kultuuroopdrag ontvang om te heers, te beskerm en te sorg:

(καὶ εἶπεν ὁ θεὸς Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ’ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ’ ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἔρπετων τῶν ἔρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ’ εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. καὶ ἠλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεὸς λέγων Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἔρπετων τῶν ἔρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς - *Septuaginta (LXX)*, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1979).

Die LXX gebruik die woord κατακυριεύσατε (jy moet heers). Nowak (1974:622) meen dat die woord κατακυριεύω nie op vernietiging wys nie, maar op verantwoordelike koningskap. Soos Christus die hoof van die liggaam is (vergelyk Kol 2:18-19), en die Heer oor die mens, so is die mens heer oor die skepping. Soos Christus die mens in liefde lei, bewaar en versorg, so behoort die mens die skepping in liefde te bewaar en versorg (Gispen 1974:80). Dit is dus duidelik dat Chrysostomos die mens se verantwoordelikheid oor die natuur besef (dit deel in die heerlikheid saam met die mens - καὶ μετέχει λογισμοῦ οὐδὲ αἰσθήσεως, καὶ τοῦτό σοι κοινωνήσει τῶν

ἀγαθῶν). Hy lê tog nie meer klem op die aardse as op die toekomstige heerlikheid nie. Hierdie dinge sal verbygaan. Wat vir die Bybelskrywers, en die kerkvaders, soos hier vir Chrysostomos belangrik is, is die ewige (<http://www.monksofadoration.org/chrysos2.html>). Tog is die aardse nie onbelangrik nie.

Καθάπερ γὰρ τιθηνός παιδίον τρέφουσα βασιλικόν, ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἐκ= είνου γενομένου τῆς πατρικῆς, καὶ αὐτὴ συναπολαύει τῶν ἀγαθῶν, οὕτω καὶ ἡ κτίσις, φησὶν. Ὅρας τὸν ἄνθρωπον πανταχοῦ προηγουμε= νον, καὶ οἱ αὐτὸν ἅπαντα γινόμενα;(PCC 60; 1862: 530)

Vertaling

Want soos 'n vroedvrou wat die koning se kind opvoed, wanneer hy kom tot die mag van sy vader, deel sy in die goeie saam met hom? So ook die skepping, sê hy. Sien jy hoe die mens in alles voorgaan, en ter wille van hom is alles daar?

Kommentaar

Tereg merk Van Bavel (1990:25) op: “Dat God de wêreld en al wat zij bevat, geschapen heeft omwille van de mens, is de algemene overtuiging van de joodse en christelijke auteurs.” Dit is ook die opvatting van Chrysostomos (καὶ οἱ αὐτὸν ἅπαντα γινόμενα - *en ter wille van hom is alles daar*). Van Bavel (1990:26) verstaan die bedoeling van die kerkvaders as hulle die gedagte van die skepping ter wille van die mens leer, dat die skepping nooit van die heilshandeling van God losgemaak kan word nie, want Hy is die voorwaarde en die begin van die heil in die heilshandeling. In hierdie perspektief kan dit nie anders as dat die mens as middelpunt van hierdie heilshandeling verskyn nie (Van Bavel 1990:26). Die uit die vlees bestaande mens is die waardevolste van al die skepsels (Van Bavel 1990:26). Alleen die mens kan in 'n bewuste verhouding tot God tree. In 'n sin kan mens dit 'n antroposentriese benadering tot

die skepping noem (Van Bavel 1990:26). Dan moet daar egter volgens Van Bavel (1990:26) bygevoeg word dat die Bybelskrywers en die vroeë kerkvaders beklemtoon het dat die mens as verteenwoordiger van God sy handeling teenoor die skepping direk aan God rig.

Vir Chrysostomos is die mens se heerskappy oor die skepping 'n tipe van die heerskappy van die koning oor die vroedvrou. Hoewel sy die kind versorg, grootmaak, en leer, deel sy nie in die heerskappy saam met die koning as hy groot geword het nie:

(Καθάπερ γὰρ τιθηνός παιδίον τρέφουσα βασιλικόν, ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἐκ εἰνους γενομένου τῆς πατρικῆς, καὶ αὐτὴ συναπολαύει τῶν ἀγαθῶν). So is die verhouding van die mens teenoor die skepping: alhoewel die mens van die natuur afhanklik is om te lewe, te leer en groot te word, deel slegs die mens in die opdrag van Genesis 1:26-28 om oor die skepping te heers (www.ccel.org/fathers/NPNF1-13/part-01.htm). Ter wille van die mens is alles daar, maar ter wille van die behoud van die mens, behoort die mens verantwoordelik met die middele tot sy beskikking om te gaan (www.ccel.org/fathers/NPNF1-13/part-01.htm). Die mens gaan volgens Chrysostomos in alles voor (Ὁρᾶς τὸν ἄνθρωπον πανταχοῦ προηγούμενον).

Εἶτα, ἵνα μὴ δῶ τοῖς αἰρετικοῖς λαβὴν, καὶ δόξῃ τὰ παρόντα διαβάλλειν, Στενάζομεν, φησὶν, οὐ τῶν παρόντων κατηγοροῦντες, ἀλλὰ τῶν μειζόνων ἐφιέμενοι. (PCC 60; 1862: 531)

Vertaling

Vervolgens, sodat hy nie aan die heidene iets gee om vas te gryp nie, of dat dit lyk of hy die teenwoordige verwerp nie, "sug ons", sê hy, nie dat ons fout vind met die teenwoordige nie, maar deur die verwagting van groter dinge.

Kommentaar

Wat in die vorige paragrawe oor Chrysostomos se opvatting oor die mens se verantwoordelikheid teenoor die natuur gesê is, word in hierdie gedeelte bevestig: *die Christen vind nie fout met die teenwoordige nie* (οὐ τῶν παρόντων κατηγοροῦντες), *maar het die verwagting van groter dinge* (ἀλλὰ τῶν μείζονων ἐφιέμενοι). Liddell & Scott (1990:352) verklaar καταγορεύω in die betekenismoontlikheid van: “to denounce”. Volgens Foreman (Collins 1959:138) beteken die woord “denounce” ook om “iets te bedreig”. Chrysostomos meen in die aangehaalde teks dat die gelowiges aan wie hy skryf, nie die gedagte behoort te vertroetel dat die mens as ‘n teenstander, of bedreiging van die teenwoordige staan nie (οὐ τῶν παρόντων κατηγοροῦντες). Die mens vind nie fout met die teenwoordige nie (οὐ τῶν παρόντων κατηγοροῦντες), maar die gemeente word opgeroep om nie vas te hou aan die sigbare en die materiële nie, maar om uit te sien na die dag wanneer die skepping saam met die mens herstel en nuutgemaak sal word (<http://www.monksofadoration.org/chrysos2.html>).

12.3 Gevolgtrekking

Uit die voorafgaande is dit dus duidelik dat Chrysostomos aan die hemelse heerlijkheid meer waarde heg as aan die aardse, want hier beleef die mens nog lyding. Hierdie opvatting is verstaanbaar (Van Bavel 1990:26). Die mens staan aan die ander kant nie negatief teenoor die skepping nie, maar dra die verantwoordelikheid om vir die skepping sorg te dra. Die mens het die verantwoordelikheid om die skepping as geskenk van God te bestuur (<http://www.monksofadoration.org/chrysos2.html>).